

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

18. An nulla dotis promissione præuia possint dissolui sponsalia ob
paupertatem sponsæ superuenientem? Et quid, si illa sponsalia essent
iuramento firmata? Et notatur, quod si sponso subito accedat ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

ciosa; morbus scilicet contagiosus, improbi mores, à quibus desistere non vult; grauis infamia, siue personalis, siue generis, quæ possit honestam familiam deturpare. Si ergo sunt defectus primi generis, dico non teneri contrahentem aperire eos. Nota tamen, quod patienti huiusmodi defectus nullo modo licet, vel dicto, vel facto posituè simulando contrarium, alterum vana spe ad nuptias suas allicere. Dixi posituè simulando, quia tales defectus, maximè quando cum aliqua infamia coniuncti sunt, quis non teneretur manifestare, & ideo etiam interrogatus potest eiusmodi defectus dissimulare. Vnde recens nuptialicè, & consulto potest vti aliquo artificio, quo impediatur ne vir deprehendat corruptam, imò, etsi femina malefaciat promittenti sibi nuptias, concedendo vsuram corporis, tamen aut nullo modo, aut leuiter peccat tali artificio tegendo se esse corruptam, ne alter hoc deprehendens eius nuptias auerteretur; nam in tali casu non proprie se fingit virginem, sed vitium occultat, & etiam si aperte diceret se esse virginem, non credo per hoc præcisè peccaturam mortaliter, nisi esset periculum ne vir postea eam corruptam deprehenderet. Si verò defectus sunt secundi generis modo quo supra dictum est; non licet cum horum ignaro contrahere, nisi similes defectus pateretur. Ex his facile colligitur an is, qui defectum aliquem patitur, possit ignarum eius defectus tenentem implere sponsalia, cogere vt adimpleat. Et quidem si sunt defectus posterioris generis, non potest, etiam si post sponsalia in eos defectus incidit. Et idem dicendum est de patiente defectus primi generis, si dolo induxit illum ad sponsalia contrahenda. At si patiens defectus primi generis non illum induxit ad contrahendum, probabile satis est posse cogere, vt impleat; probabilius tamen videtur non posse illum resiliens cogere. Et hæc omnia desumpta sunt à Pontio, & Coninch *vbi supra*, qui horum omnium rationes adducunt in aliis libris non ita passim obuias.

2. Ex his inferitur, me olim rectè consuluisse contra Villalobos in *summa tom. 5. tract. 12. diff. 14. n. 3.* quendam virginem post sponsalia corruptam potuisse sponsum defectus occulti ignarum cogere matrimonium contrahere, & stare sponsalibus. Nec valet argumentum Villalobos, nempe adulterum ex iustitia non posse exigere debitum à coniuge illius adulterij ignara; nam ego puto adulterum licitè debitum exigere in tali casu, & ita docet Coninch *vbi supra, n. 87.* qui citat Caietanum, vtrumque Sorum, & Henriquez, quidquid cum Villalobos sentiat Nauarrus *cap. 22. n. 23.* Couarruias in *4. decret. part. 1. cap. 7. n. 4.* Atmilla *verb. Adulterium, n. 8. in fine,* & Angelus *ibidem n. 3.* sed tu tene nostram sententiam, quam etiam docet Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 68. n. 4.*

RESOL. XVII.

An si sponsa tempore sponsalium pulchra esset, dissoluantur sponsalia, ea facta notabiliter deformi?
Et an valde magna deformitas debeat esse sponsi, quæ de nouo accidens det sponsi ius resiliendi?
Idem est de vehemēti suspitione morbi Gallici, & de oris grauelentia. Ex part. 3. tractat. 4. Resol. 284. alias 285.

§. 1. Notandum est sponsam non teneri contrahere matrimonium, si sponsa oculos, vel oculum, aurem, seu nasum amiserit, vel si morbus contagiosus, paralysis, vel lepra superueniat. Idem dicendum est de vehemēti suspitione morbi Gallici, etsi non plenè probetur, & de oris grauelentia. Tom. 11.

lencia, quando immedicabilis est. Et hæc omnia habentur & deducuntur ex *cap. quemadmodum, de iur. iurando.* Hoc supposito, difficultas est de superueniente deformitate. Affirmatiuam sententiam docet Sanchez *10. lib. 1. disp. 57. n. 4.* quia res non in eodem statu permanet, estque notabilissima mutatio, & talis, qua à principio existente sponsus non contraxisset, & ideo Innocentius in *dicto cap. quemadmodum n. 3.* ait. Dissoluantur sponsalia, quando notabilis deformitas superuenit, quia non manet res in eodem statu, cum non sit femina apta facere id propter quod ducitur, scilicet tollere viro fornicandi occasionem, quia ad eam tam deformem accedere non valet. Ita Innocentius, & Sanchez.

2. Sed aduersus illud nouissimè insurgit Ioannes Gutierrez de *matrim. in c. 21. n. 5.* quia textus in *dict. cap. quemadmodum*, tantum permittit dissolui sponsalia ob oculorum, vel nasi amissionem, vel ob paralysis. At deformitas, de qua nunc agimus, vt aduersatur pulchritudini vultus præcedenti, non est huiusmodi. Ergo, &c. Nec obstant verba Innocentij, quia de deformitate textus in *dict. cap. quemadmodum*, intelligenda sunt, non verò de alia inferiori diuersi generis, nempe [por auerhe hecho de hemofa sea sin perder los ojos, y narizes, ni tener otra enfermedad de las expresas en derecho.] Si quidem patet vtrum posse accedere ad non pulchram, imò frequenter contingit viros habentes pulcherrimas mulieres cum aliis non pulchris fornicari. Nec valet dicere, quod illæ infirmitates in *dicto cap. proponuntur*, exempli gratia: nam respondeo esse extendendas ad alias similes eandem rationem vel grauiorem habentes; non autem ad deformitates præcedentes ex defectu pulchritudinis, quæ multo inferior est, & minimè comprehensa sub dispositione *dicti cap. quemadmodum.* Hæc omnia Gutierrez contra Sanchez, vbi citat pro sua sententia Couarruiam, Carrerum, Martienzo, & Lopez.

Verùm his non obstantibus sententia Sanchez mihi probabilissima videtur, quam post illum docet Basilius Pontius de *matr. lib. 12. cap. 17. n. 5.* & Filliucius *tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 18.*

3. Notandum est tamen hic, quod Doctores loquuntur communiter de sola deformitate accidente sponsæ, quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Quare valde magna debet esse deformitas sponsi, quæ de nouo accidens det sponsæ ius resiliendi, qualis posset fortè esse, si totum omnino nasum perderet, aut si tota facies feedè exureretur, aut alia ratione ita fieret deformis, vt spectantibus horrorem aliquè incuteret, aut si vnà cum deformitate accedat aliud malum, vt si perdat oculum, & sit periculum, ne perdat secundum; aut si ineptus reddatur ad suum officium exercendum, aut officium acquirendum ad sustentationem familiæ necessarium. Aliàs quando deformitas non est excessiua, non dat sponsæ iustam causam resiliendi. Et hæc omnia adnotauit Coninch de *Sacram. disp. 23. dub. 8. num. 66.*

RESOL. XVIII.

An nulla dotis promissione præuia possint dissolui sponsalia ob paupertatem sponsæ superuenientem?
Et quid, si illa sponsalia essent iuramento firmata?
Et notatur, quod si sponsa subito accedat noua hereditas, quæ eius status plurimum melioretur, ita vt sponsa sit iam multum inæqualis illi, non ideo potest sponsalibus renunciare.
Eadem est ratio, si sponsa noua hereditas accedat. Ex part. 3. tract. 4. Res. 285. alias 286.

§. 1. **N**egatiue responder Paludanus in 4. *diff.* 27. *q. 1. art. 2 n. 14* Lopez, Rodrig. & alij, penes Sanchez de *matrim. to. 1. lib. 1. disp. 59. n. 3.* quia sibi sponsus imputare debet, quod nullum de dote tradenda pactum inierit. Et hanc sententiam probabilem esse docet Sanchez loco citat. in fine, & Villalob. *vbi infra.*

2. Mihi verò contraria sententia placet, quam tuetur Basilius Pontius de *matrim. lib. 12. cap. 17. n. 8.* Villalobos in *summa tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 19.* Henriquez *lib. 11. c. 14. n. 6.* Sanchez *vbi supra n. 4.* & alij. Et ratio est, quia negari non potest, quin hæc non sit notabilissima mutatio, quæ si à principio existeret, sponsalia non contraherentur; adde quod promissio intelligitur facta rebus in eodem statu permanentibus, ex *cap. quemadmodum, de iur. iurando.* Ergo, &c. Et hæc sententia procedit, etiam si illa sponsalia fuissent iuramento confirmata, quia iuramentum intelligitur rebus notabiliter non mutatis, ex *eodem cap. quemadmodum.*

3. Notandum est tamen hic, quod si sponso subito accedat noua hereditas, qua eius status plurimum melioretur, ita vt sponsa sit iam multum inæqualis illi: non ideo potest dici deceptus in sponsæ conditione, aut per errorem in eam consensisse, quia non errauit circa obiectum consensus, sed circa propriam conditionem, circa quam consensus non fertur; eademque est ratio sponsæ, si ipsi noua hereditas accedat. Et hanc sententiam prius solum Sanchez *vbi supra n. 7.* auctorem habebat, nunc verò illam docet Coninch de *Sacram. disp. 23. dub. 8. n. 69.* Gutierrez de *matrim. cap. 33. n. 4.* & Reginaldus in *praxi tom. 1. lib. 31. cap. 1. num. 363.*

4. Notandum est etiam hic à Confessariis, an iurans se aliquam ducturum, nulla dotis promissione præmissa, teneatur ipsam ducere, si cum ipse diues sit, nullam ei dotem assignare velit. Quidam affirmant teneri, quando vir diues esset, & onera matrimonij sustinere posset. Alij verò negant, ego utramque sententiam probabilem esse puto, vide Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 60.* & Guttierrez de *matrim. cap. 33. num. 5.*

RESOL. XIX.

An sponsalia inter consanguineos iniuncta cum conditione, si Papa dispensauerit, sint valida, & obligent in conscientia, impetrata dispensatione?

Et an liceat utrique contrahenti ante, & post impetratam à Pontifice dispensationem, altero iniuncto, à sponsalibus resiliere?

Et an hoc etiam procedat, si talis promissio fuerit iuramento confirmata?

Et an si magna expensa facta sint causa talis promissionis pro impetranda dispensatione, resiliens à dictis sponsalibus teneatur illas restituere?

Et inferetur consanguineos contrahentes matrimonium per verba de presenti sub conditione, si Papa dispensauerit incurrere in excommunicationem latam in Clementina vnicuique de consang. Ex *part. 3. tit. 4. Ref. 289.* alias 290.

Vt melius doctriam eorum sententia in hoc, & seq. §. dissoluantur Ref. 25. signanter à §. Et dato, & Ref. 143.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam mordicus tenet Adrianus in 4. *sent. tract. de sponsalib. dub. 10.* quem ex recentioribus sequuntur Basilius Pontius de *matr. lib. 3. c. 15. num. 5.* Coninch de *Sacram. disput. 29. dub. 1. concl. 5. num. 18.* Paulus Comitulus in *resp. mor. lib. 1. quæst. 145. per totam.* Rebellius *part. 2. lib. 2. qu. 10. sect. 6. num. 46.* quibus adde DD. quos citat, & sequitur Sanchez *tom. 1. lib. 5. disp. 5. q. 3. n. 12.* Et ratio est, quia earum rerum, quæ suapte natura

nec mala sunt, nec vlli iustæ legi repugnantes, habent ac firma potest esse pactio, sed pacifici de futuris nuptiis inter propinquos, ex concessione Romani Pontificis, nec turpe est, nec vllam legem perfrangit; ergo iniuncta de ea re pactio rata esse debet, quando Romani Pontificis non infirmetur auctoritate. Dicitur de non est verum illud fundamentum, quod pendens à voluntate Principis est impossibile, quando Princeps illud concedere solet, vt accidit in casu nostro. Ergo, &c. Adde quod idem institutum spem facta sub conditione, si Princeps eum legitimauerit, est valida. Secundò, venditio rei feudalis, seu iuramentum simpliciter facta inuvalida est, valet tamen si facta sub conditione, si dominus feudi, aut Princeps voluerit. Tertio, votum Episcopi transeunt ad Religionem, si Papa dispensauerit, validum est. Quarto, quod est controuersia super aliquo beneficio, licet non possint pacifici simpliciter de pensione (alias esse limitata) si tamen faciant pactum super ea cum conditione, si Pontifex consenserit, suspendo dictam pensionem in euentum, quo Papa consentiat, licita est conuentio, & ita quotidie practicitur. Et tamen prædictæ conditiones pendentes à Principis voluntate. Ergo, &c. Vnde ex his omnibus apparet, hanc sententiam esse satis firmam, & probabilem.

2. Verum contrariam sententiam esse etiam probabilem existimo, & ita illam vocat Sanchez *vbi supra*, & illam absolute tenet nouissime Bononius Valerius in *differentiis vtriusque fori, vbi mar. disp. per totam.* Barbosa in *colle. tom. 2. lib. 4. tit. 1. cap. n. 11.* & Riccius in *praxi part. 1. ref. 217. num. 2.* Genentis in *praxi cap. 13. num. 5.* Mollicus in *sum. tom. 1. tract. 4. c. 5. num. 34.* Ragucius in *Lucterna rocherorum de matr. q. 127.* Henriquez *lib. 1. cap. 10. n. 4.* quibus addo Sorum, Ledesimam, Grassium, Vualdum, quos citat Sanchez loco cit. *num. 5.*

3. Dicendum est igitur secundum hos DD. de sponsalibus promissionem esse nullam, & proinde licet non esse utrique contrahenti ante, & post impetratam à Pontifice dispensationem altero iniuncto sponsalibus resiliere. Et hoc etiam procedit, si talis promissio fuerit iuramento confirmata. Verum si magna expensa facta sint causa talis promissionis pro impetranda dispensatione, resiliens à dictis sponsalibus teneatur illas restituere. Et rationes horum omnium inueniuntur apud Valerium loco citato. Ex his inferet Gutierrez *gg. canon. lib. 1. cap. 22. num. 17.* consanguineos contrahentes matrimonium per verba de presenti, sub conditione, si Papa dispensauerit, incurrere in excommunicationem latam in *Clem. vnicuique de consang.* quia ea conditio tanquam impossibilis trahitur, & ideo manet purum matrimonium. Sed Doctores primæ sententiæ hoc negant, quia secundum illos ea conditio reputatur possibilis.

RESOL. XX.

An pactum appositum in contractu matrimoniali, vel sponsalibus, quod vir perpetuo habeat in demortuo uxoris, sit validum?

Et an si pactum fuerit iuramento confirmatum, liceat resiliere, & mulier teneatur virum sequi?

Et obiter notatur valere pactum, nequis possit inuicem ciuitatem, quod frequenter fit in remissionibus inuicem ciuitatum, & hoc etiam si non solum pactum sit reuerentiale, sed etiam perpetuum? Ex *part. 3. tit. 4. Rel. 21.* alias 212.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere, & ideo ad illum affirmatiue respondeo cum Doctoribus, quos citat, & sequitur Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 40.*